

MINISTERIE VAN NEDERLANDSE CULTUUR, ontstaan in 1969, toen bij Koninklijk Besluit van 25 september 1969 het tot dusver unitaire ministerie van Nationale Opvoeding en Cultuur (vóór 1961 ministerie van Openbaar Onderwijs) ontbonden en hervormd werd in een ministerie van Nationale Opvoeding en Nederlandse Cultuur en een ministerie van Nationale Opvoeding en Franse Cultuur (Education Nationale et Culture Française).

Deze maatregel, opgenomen in de regeringsverklaring van de toenmalige regering Eyskens-Merlot (CVP-BSP), was de vervulling van een reeds lang door de V.B. geuite wens. Camille Huysmans had reeds vóór de Eerste Wereldoorlog het begrip „culturele autonomie” gepropageerd volgens opvattingen van de Oostenrijkse socialist Otto Bauer. Ofschoon Huysmans deze opvattingen niet nader omschreven heeft, won tussen de beide wereldoorlogen de opinie van een administratieve splitsing van het ministerie geleidelijk veld. Aanvankelijk beperkt tot de splitsing van het bestuur voor Schone Kunsten (motie van de Vlaamse Vereniging van Letterkundigen, 1936), werd de eis tot integrale splitsing van het ministerie reeds in 1937 in politieke programma's opgenomen van o.m. de Katholieke Vlaamsche Landsbond, de Katholieke Vlaamsche Volkspartij, het Vlaamsch Socialistisch Congres en het Algemeen Christelijk Werkersverbond. In 1937 formuleerde het Studiecentrum tot hervorming van den Staat een gelijksoortig besluit. In

hetzelfde jaar werden de culturele diensten van de radio-omroep gesplitst.

Ten slotte publiceerde de bij Koninklijk Besluit van 7 februari 1938 opgerichte Raadgevende Nederlandse Cultuurraad op 28 oktober 1938 een uitgebreid advies aan L. Camu, koninklijk commissaris voor de bestuurs Hervorming, met betrekking tot de reorganisatie van het ministerie van Openbaar Onderwijs. De hervorming stuitte echter af op de weigering van de liberale ministers.

Het bij de wet van 3 mei 1948 opgerichte Centrum van onderzoek voor de nationale oplossing van de maatschappelijke, politieke en rechtskundige vraagstukken in de Vlaamse en Waalse Gewesten formuleerde een zelfde advies in zijn eindverslag (documenten Kamer van Volksvertegenwoordigers, 1957-'58, nr. 940). De uitvoering ervan werd echter doorkruist door andere politieke conflicten (de koningskwestie, de publikatie van de uitslagen van de talentelling van 1947, de schoolstrijd). In 1958 werden de diensten en de kredieten voor de volksopleiding en de openbare bibliotheken van het ministerie van Openbaar Onderwijs gesplitst.

In 1961 publiceerde de interprovinciale Cultuurraad voor Vlaanderen een uitvoerig memorandum over de reorganisatie van de cultuurpolitiek in België. Hij drong aan op de oprichting van een ministerie van Nederlandse Cultuur en van Franse Cultuur, de volledige splitsing van de kredieten en de verdeling ervan volgens de demografische behoeften.

De diverse taalwetten die door de regering Lefèvre-Spaak in 1962 en '63 uitgevaardigd werden, hadden hun weerslag op de organisatie van het ministerie van Openbaar Onderwijs, sinds 1961 herdoopt in ministerie van Nationale Opvoeding en Cultuur. De twee verantwoordelijke ministers, V. Larock en R. van Elslande (deze laatste aanvankelijk adjunct-minister, in 1962 minister van Cultuur, adjunct voor Nationale Opvoeding), splitsten in 1964 alle administratieve diensten, tot het niveau van de secretaris-generaal. Twee administrateurs-generaal werden aan het hoofd geplaatst van respectievelijk de diensten voor Nederlandse Cultuur en Franse Cultuur. Het ministerie bleef evenwel juridisch één geheel uitmaken. In 1965-'66 (regering Harmel-Spinoy) leidden vier ministers het éne ministerie (twee ministers van onderwijs, F. Dehousse en E. van Bogaert, en twee ministers-staatssecretarissen voor Cultuur, A. de Clerck en P. de Stexhe). In 1966-'68 (regering-Van den Boeynants-De Clercq) waren er eveneens vier bewindslieden (F. Grootjans en M. Toussaint voor Nationale Opvoeding; P. Wigny en R. van Elslande voor respectievelijk Franse en Nederlandse Cultuur). Elk van de vier ministers leidde de eigen diensten; gemeenschappelijke zaken vielen onder een vierhoofdig gezag. Deze ingewikkelde regeling werd ten slotte vereenvoudigd door de volledige splitsing van het unitaire departement in twee juridisch autonome ministeries.

Het ministerie van Nederlandse Cultuur werd van 1968 tot '73 geleid door F. van Mechelen, van januari 1973 tot april '74 door J. Chabert en sindsdien door mevr. Rika de Backer.

Sinds het dienstjaar 1969 werden drie afzonderlijke begrotingen voor Nationale Opvoeding en drie voor Cultuur ingediend. De verdeling van de kredieten voor Nederlandse en Franse cultuur was in

de regeringsverklaring van 1968 vastgelegd „volgens objectieve criteria”, dus niet meer paritair. De toepassing ervan stuitte op bijzondere moeilijkheden. In oktober 1970 werd, na negen maanden onderhandelingen door een ministeriële werkgroep, een akkoord bereikt. Uitgaven voor sectoren waarvan de gehele bevolking gebruik kan maken (musea, orkesten, schouwburgen, enz.) moesten voortaan op gelijke wijze verdeeld worden, terwijl de „consumptieve uitgaven” (uitgaven die betrekking hebben op de toelagen voor culturele verenigingen, volksontwikkeling, bibliotheken, jeugdvorming, kunstonderwijs, sport, speelterreinen enz.) verdeeld werden volgens een sleutel van 56,47 % voor de Nederlandse en 43,53 % voor de Franse cultuur. Zo werd voor het eerst de pariteit doorbroken.

LITERATUUR: *Eerste jaarverslag van de Nederlandsche Cultuurraad dd. 31 december 1938* (p. 38-50); - *Tweede jaarverslag van de Nederlandsche Cultuurraad dd. 31 december 1939* (p. 46-87); - *Memorandum inzake de reorganisatie van de Kultuurpolitiek in België* (uitgave Kultuurraad voor Vlaanderen, 1961); - H.J. Elias, *Vijfentwintig jaar Vlaamse Beweging 1914-1939*, IV (1969).

JOHAN FLEERACKERS

MINNAERT, G. J. D. J. (1914-1939), IV (1969).